

INGELICHT

Defensie

Informatiemagazine van de Militaire Inlichtingen- en Veiligheidsdienst
voor de I&V-keten
oktober 2009 - Nr 5

VEILIGHEIDSONDERZOEK ONDER DE LOEP

— ANDERE KIJK VANUIT DE LUCHT

ZEEROVERIJ: VERLEDEN EN HEDEN

— TE KOOP: WACHTWOORDEN EN MEER

4

Vanuit de lucht ziet de wereld er heel anders uit

8

Te koop: wachtwoorden, pincodes en andere gegevens

11

Verkorten doorlooptijden veiligheidsonderzoek

7 Commandant DIVI en Hoofd AMO wisselen baan

17 Gelezen 22 Vijf vragen aan kolonel ter zee John Weyne nu defensieattaché in India

P E R S O N E E L S K A T E R N

18

22

21

- 18 Directie bekwaamt zich in opdrachtgeverschap 18 Handboek AI ziet het licht 19 Column MC
 20 Afscheid Bonette Hunting- Van Zuijlen 20 MIVD'er Nederlands kampioen triatlon
 20 Peter Huges bevordert tot majoor 20 Cartoon: Co de Rood 21 36 Jaar trouwe en eerlijke dienst
 21 Relatiedag bureau Industrieveiligheid 21 Brochure Unit Contraprolikeratie
 23 Sfinx: 40 Jaar inlichtingen 24 Reusers Kolom: Om te proberen

INGELICHT, INFORMATIEBLAD VAN DE MILITAIRE INLICHTINGEN- EN VEILIGHEIDSDIENST VOOR DE INLICHTINGEN- EN VEILIGHEIDSKETEN

Eindredactie: D.L. de Miranda Redactie: M.P. van Woudenberg Redactieadres: MIVD/Bureau Communicatie, Postbus 20701, 2500 ES Den Haag

E-mailadres: mivd@mindef.nl Telefoon: 070 - 441 90 40 Fotografie: Ministerie van Defensie, Audiovisuele dienst Defensie

Vormgeving: Theo Olsthoorn en Kommer de Heer UnitedGraphics Zoetermeer BV Druk: DeltaHage Oplage: 1.500 exemplaren

Deadlines Ingelicht: wilt u de redactie van informatie voorzien, denk dan even aan de volgende data: inleveren 18 november Verschijningsdatum 10 december

De redactie behoudt zich het recht voor om bijdragen - waaronder ingezonden brieven - niet, gedeeltelijk of gewijzigd te plaatsen. Aan de inhoud van dit blad kunnen geen rechten worden ontleend.

VOOR GEBRUIK VAN TEKSTEN EN FOTO'S UIT DIT BLAD DIEN T U TOESTEMMING TE VRAGEN AAN DE REDACTIE.

HET IS MOEILIK BESCHIEDEN TE BLIJVEN

Einde vakantie en op 2809 weer vol energie en goede moed begonnen. Lekker bijgetankt in een door mij zo geliefde indian summer in Nederland Veel zonuren waarin heerlijk kon worden gelezen, gefietst, getennist en gegolfd. Ik heb al weer veel collegae gesproken die de vakantie al lang achter de rug hadden en geheel worden opgeslokt door de dagelijkse werkzaamheden. Zij kijken soms al uit naar de wintersportvakantie. Tijd voor een tussenstand. Er gebeuren zoveel dingen bij onze dienst dat het niet moeilijk is om alle goede resultaten voor de geest te halen en waarvan ik sommige dingen zelfs hier op schrift kan stellen.

Ondanks het feit dat we regelmatig onder vuur liggen, zijn we groter gegroeid, kunnen we ons verheugen in een grote populariteit als werkgever en doen we echt mee met de grote jongens in onze branche. Sterker nog, we doen niet alleen mee, maar de grote jongens kunnen zelfs niet zonder ons. Consequentie is wel dat we het allemaal weer heel erg druk hebben gehad. Natuurlijk met de missie in Afghanistan; velen hebben geen idee hoeveel tijd en energie met groot enthousiasme wordt gestoken in deze operatie. Het is niet nodig het MIVD personeel te motiveren hier vooral hun uiterste best te doen. De inlichtingenketen vanaf MIVD naar het veld en terug begint haar vruchten af te werpen en gaat steeds beter werken. De UAV-capaciteit beginnen we steeds beter onder de knie te krijgen. Hr.Mr. Evertsen kan in de Golf op ons rekenen en dagelijks word ik op de hoogte gehouden waar de commandeur Pieter Bindt en zijn mannen dobberen en wat we voor elkaar kunnen betekenen.

De vele reizen die we hebben gemaakt en de contacten die we hebben gelegd hebben ons geen windeieren gelegd. Het Bureau Externe relaties maakt overuren om alles te plannen voor wat betreft inkomende en uitgaande bezoeken. Afdeling Inlichtingen heeft het Handboek Inlichtingen voor de analist vorige week uitgegeven en ik heb vol bewondering gelezen hoe de auteurs alle kennis op dit gebied binnen de MIVD hebben weten te bundelen tot een instrument dat door alle analisten kan worden gebruikt. De duivelsadvocaten leveren uitstekend werk en mogen vaak aan buitenlanders vertellen hoe zij zich onder lezing van Huib hebben georganiseerd. De handreiking naar universiteiten en buitenland deskundigen heeft geleid tot seminars over Rusland, China en Somalië. MIVD en de wetenschappelijke wereld weten elkaar nu te vinden.

De voorzitter van de Algemene Federatie van Militair Personeel

(AMFP) is vorige week op bezoek geweest en heeft met MC, DIRO en mij gesproken. Hij gaf aan onder de indruk te zijn van de enthousiaste medewerkers die ongeacht de lengte van hun plaatsing bij de MIVD hebben aangegeven dat de sfeer goed is en dat de vele veranderingen resultaten opleveren. Natuurlijk is ook aan hem verteld dat alles beter kan, dat niet altijd alles koek en ei is, maar dat dit normaal is bij een organisatie van ons formaat.

We hebben afgelopen jaar op één dag 100 km gefietst rond Den Haag en hadden het plan met de Roparun mee te doen. Helaas, we zijn niet ingeloot. Nu hebben we het plan om volgend jaar dan toch maar weer te gaan fietsen, maar dan van Den Haag naar Eibergen. Het MIVD Roparun comité gaat daar nu bij helpen.

Bij ACIV gaan we op korte termijn uitbreiden en is er licht aan het einde van de tunnel, na een jaar lang zoeken naar een nieuwe en betere structuur. Bij SAC en SAB hebben we het nu eindelijk zover dat we kunnen inhaken op korte en lange termijnplannen van Defensie, waardoor projecten en financiën meer inzichtelijk worden. En onder leiding van P en de projectendirecteur beginnen we goed grip te krijgen op ons hoofd wapensysteem ICT. De lijst met prima dingen is veel langer maar dat past niet binnen mijn column en ik wil geen ruzie met de ladies van BCOM. Dus daar kom ik in het laatste nummer van Ingelicht dit jaar op terug. Tja, het is moeilijk bescheiden te blijven als je zo goed bent als... WIJ.

We hebben het immers samen gedaan, we hebben het niet altijd even gemakkelijk, we werken ons te pletter, we hebben lol, we hebben meningsverschillen, we communiceren met de collegae van Defensie, we staan nog even stil bij de belangrijke privé gebeurtenissen, we steunen elkaar daarbij, we kijken vooruit, we blijven kritisch, we blijven lachen en we proberen bescheiden te blijven. Bij de MIVD draait het namelijk allemaal om ONS.

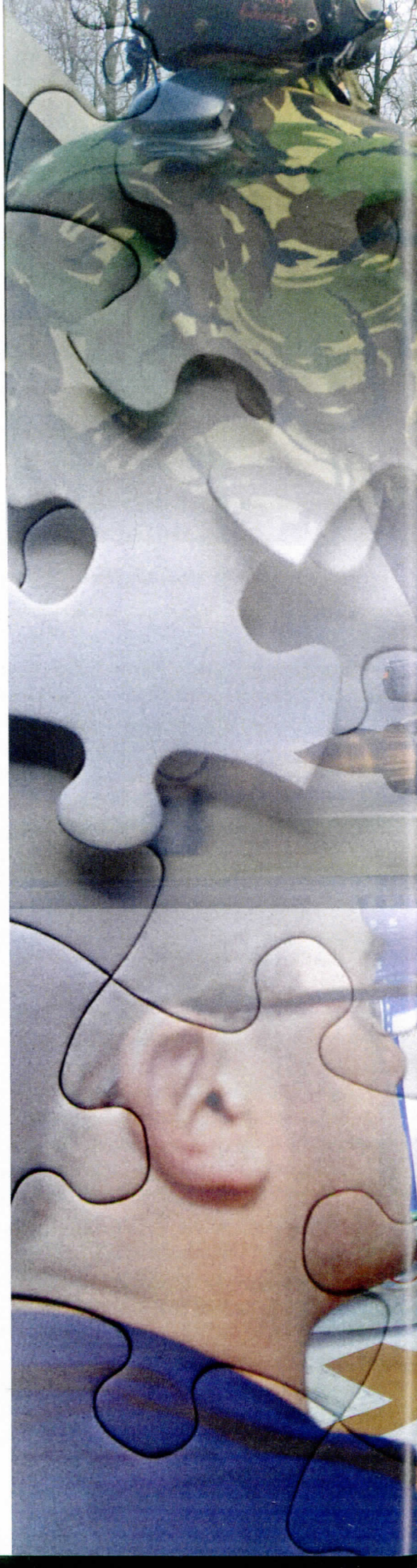
Pieter Cobelens, Generaal-majoor

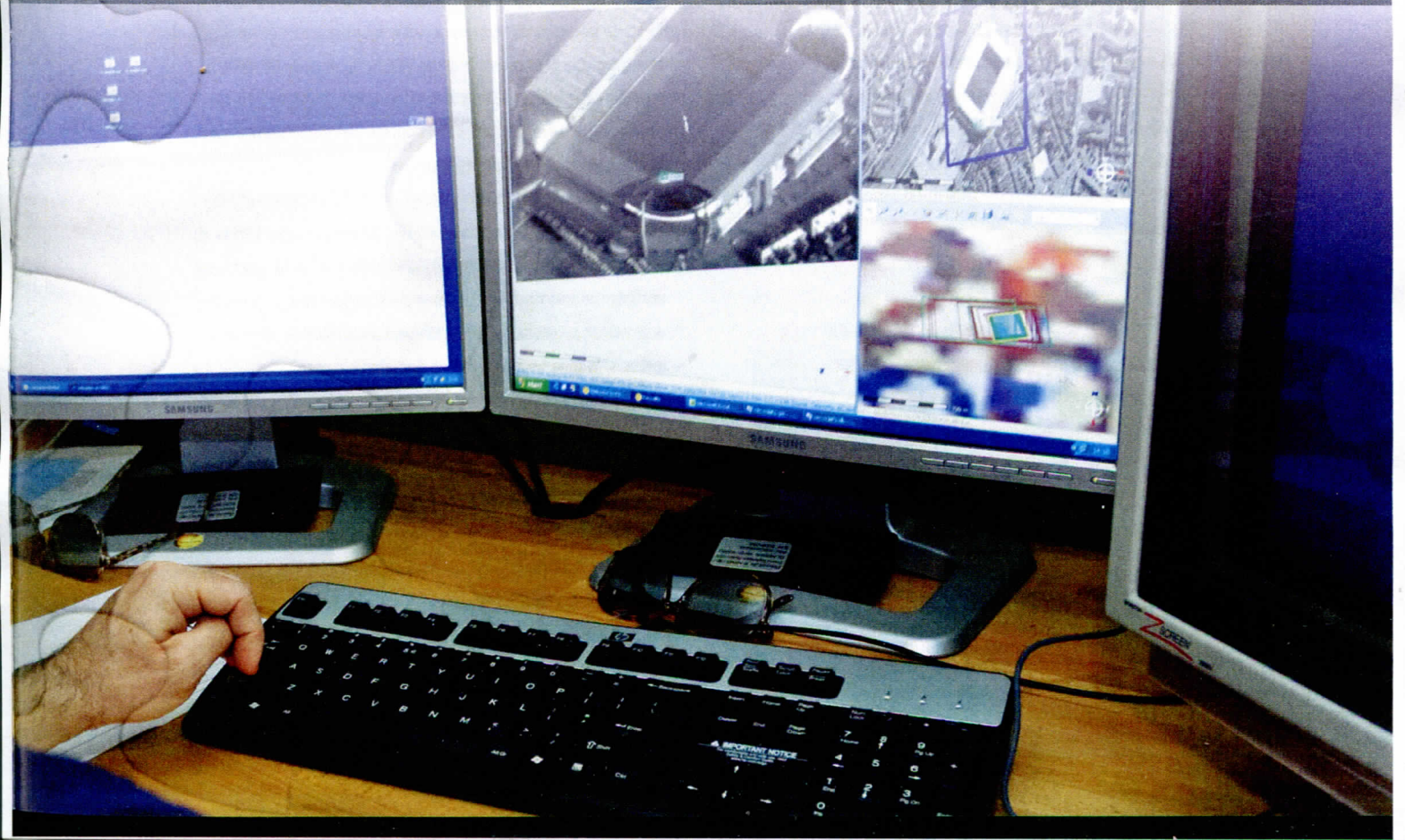
Vanuit de lucht ziet de wereld er heel anders uit

Twee beelden die identiek lijken. Alleen een specialist weet wat er op het beeld te zien is en wat de verschillen zijn. Het *Tactical Air Reconnaissance Centre* is gespecialiseerd in het interpreteren van luchtbeelden. "Kijk, hier zie je een vlekje. Dat is omgewoelde aarde, een verandering ten opzichte van het eerste beeld!"

De wereld ziet er heel anders uit wanneer je er van bovenaf op kijkt. Juist dit levert een schat aan informatie op. Die schat wordt geopend door het *Tactical Air Reconnaissance Centre* (TARC) dat is gevestigd op vliegbasis Volkel. Adjutant Rob de Wit is commandant van het TARC: "De wereld ziet er heel anders uit als je er van bovenaf verticaal op kijkt. Zie dan maar eens te onderscheiden wat je ziet. Voor een leek is het moeilijk het ene type tank van het andere te onderscheiden. Maar je wilt juist wel weten welk type het is. In Afghanistan kan het type voertuig het verschil maken tussen eigen troepen en *Opposing Militant Forces* (OMF) en dat bepaalt het eventuele optreden."

Dit maakt meteen duidelijk wat het doel van luchtverkenning is. Doelopsporing en effectcontrole. "In een conflict moet je effectief en efficiënt optreden. Om de vijand te dwarsbomen en een doel uit te schakelen, werd vroeger een bommentapijt gegooid. De kans dat het doel werd geraakt en uitgeschakeld was daarmee groot. Maar het heeft ook nadelen: naast kans op nevenschade en onnodige burgerslachtoffers, is het niet efficiënt. Het gaat er om met het juiste materieel op de juiste tijd en plaats specifieke militaire doelen uit te schakelen. Die moet je dus eerst opsporen en identificeren. Dat wordt gedaan door er beelden van te maken die door beeldinterpreteurs worden geanalyseerd. Wanneer er een object is waargenomen, onderscheiden zij het van de omgeving en kunnen ze bepalen wat het is. Tot slot kan er een technische analyse op los worden gelaten. De uitkomst van deze analyse

geeft aan wat de zwakke plekken van dat specifieke doel zijn, zodat een bom het grootst mogelijke effect kan bereiken.

Naast doelopsporing is effectcontrole een van de hoofdtaaken van luchtverkenning. De Wit: "Je wil weten wat het effect van die ene bom is geweest. Is daarmee voorkomen dat de tank nog verder kan rijden? Is de kanon uitgeschakeld of is de hele tank uitgeschakeld?"

Het TARC gebruikt hiervoor het RecceLite systeem. Dit hangt onder een F-16. Het systeem kan door de vlieger worden bestuurd, die het doel aan de camera aanwijst. Meestal wordt de *pod* of cameragondel echter vooraf op de grond geprogrammeerd en weet de camera zo wanneer het opnames moet gaan maken. Door middel van een dataverbinding worden alle beelden naar de grond gestuurd voor verdere verwerking en analyse door beeldinterpreteurs.

Bijzonder aan het systeem is dat het twee beelden met elkaar kan vergelijken. De Wit: "Op die manier worden we geholpen verschillen tussen twee opnames van hetzelfde doel te ontdekken. We kunnen de mensen in het veld duidelijk aangeven waar wij een verandering waarnemen. Dat kunnen we heel nauwkeurig doen, doordat het systeem ook coördinaten aangeeft. Daarmee zijn we in staat afstanden te meten en kunnen we de mensen in het veld helpen met de visuele correlatie. We geven dan door: voorbij die bocht, een meter of 15 vooruit, let daar even op."

Recce-cyclus

Gevraagd naar de rol in de I&V-keten, geeft De Wit aan dat het TARC deel uit maakt van een inlichtingencyclus die gericht is op luchtverkenning op het tactische niveau. De Recce-cyclus. "Wij leveren *single source* inlichtingen. Inlichtingen die op basis van een bron, luchtverkenning met behulp van de RecceLite sensor tot stand is gekomen. "Daarnaast is er de Intelcyclus. Wij leveren daaraan informatie of inlichtingen, maar onze inlichtingen worden daar ook verder verwerkt - naast andere inlichtingen gelegd - zodat je *multi source* inlichtingen hebt."

De twee cycli raken elkaar op het koppelvlak 'verzame-

len'. "Wanneer in de intelcyclus luchtbeeld nodig is, wordt een vraag uitgezet. Zo krijgen wij via CLSK de opdracht om te gaan verzamelen. Het stellen van een goede vraag is volgens De Wit niet altijd even gemakkelijk. Dat heeft met verschillende dingen te maken. De Wit: "Je moet inzicht hebben in hoe het RecceLite systeem werkt. Het systeem kan bijvoorbeeld zomaar drie beelden per seconde maken. Dat betekent dus dat je ongelooflijk veel materiaal naar de grond kunt sturen. Natuurlijk kunnen we gaan zoeken naar een speld in de hooiberg, maar dan wil ik in ieder geval wel weten in welke hooiberg die speld precies ligt. Belangrijk is, dat we een duidelijke opdracht krijgen, waarin nauwkeurig wordt aangegeven welk doel we moeten verkennen, waar dat doel zich bevindt en waarvoor de informatie benodigd is."

"Het systeem moet slim worden ingezet", vervolgt De Wit. "De vliegers van F-16's zijn *multitaskers*. Zij moeten de taken grondaanvoering, luchtverdediging en luchtverkenning allemaal kunnen uitvoeren. Het is de kunst de vlieger zoveel mogelijk te laten concentreren op wat hij goed kan: het vliegtuig besturen. De *pod* moet voor de vlucht zo geprogrammeerd worden, dat het weet wat het moet doen. *Mission planners* en *mission managers* moeten de opdracht zo omzetten, dat het uitvoerbaar is voor het systeem.

Hoe loopt de route van vraag naar levering concreet? De Wit: "Heeft de MIVD behoefte aan informatie, dan zetten zij de vraag uit bij de operationele commando's. CLSK geeft ons vervolgens een opdracht. Hier wordt de vertaalslag gemaakt: wat wordt er gevraagd en wat kunnen de diverse sensoren leveren. Welke sensor moet er dus worden ingezet en wat heeft een sensor aan informatie nodig om de vraag te kunnen beantwoorden."

Informatie zo veel als mogelijk en zo snel mogelijk delen. De roep hierom klinkt regelmatig. Ook De Wit bepleit dit. "Wil je weten wat er achter dat ene muurtje zit, dan moet je er goed over nadenken en vooruitplannen welke sensor je daarvoor gebruikt. Je kunt niet overal een F-16 voor inzetten. Maar dat betekent wel dat informatie veel en snel gedeeld moet worden." ■

Commandant DIVI en Hoofd AMO wisselen baan

Commandant Defensie Inlichtingen en Veiligheidsinstituut en Hoofd Afdeling Militaire Operaties van de MIVD hebben stuivertje gewisseld. Op 25 september vond in 't Harde onder belangstelling van directeur MIVD en collegae uit de gehele inlichtingenketen de commando-overdracht plaats.

Het operationele deel van het inlichtingenwerk wordt op het gebied van opleiden, trainen, kennisproductie en tolkdiensten afgedekt door het DIVI", sprak het huidige hoofd afdeling Militaire Operaties (AMO), kolonel Dekker tijdens de ceremonie. Dat is een prachtig vakgebied met een mooie uitdaging, waar ik de afgelopen drie jaar van heb genoten."

"De laatste jaren wordt steeds meer gesproken over uitzendingen en operaties die Intel-driven zijn" ging hij in op dit operationele deel. "Dit impliceert in ieder geval dat het succes van een operatie of missie valt of staat met een goed inlichtingenproces ter plaatse, maar zeker ook met een goede inlichtingenvoorbereiding. Het Defensie Inlichtingen en Veiligheidsinstituut (DIVI) speelt met name in die voorbereiding een belangrijke rol, door te zorgen voor adequate opleidingen en trainingsondersteuning, goede kennisproducten en het voorzien in taal- en tolkcapaciteit."

Verder ging hij in op de inlichtingencyclus. "Het efficiënt inzetten van de inlichtingencapaciteit is een *must*. Dat begint al bij initiëren. Commandanten op alle niveaus moeten de juiste inlichtingenbehoefte stellen. Anders bestaat het gevaar dat de inlichtingencapaciteit niet efficiënt wordt ingezet."

Doordat de verwervingsmogelijkheden toenemen, de techniek verbetert en verzamelmethode worden geoptimaliseerd, komt een enorme hoeveelheid informatie beschikbaar", zei Dekker. "Het is een flinke uitdaging om uit die hele brei van informatie de cruciale zaken te halen en deze om te vormen tot voor de

commandant bruikbare inlichtingen. Het analyseproces is de laatste jaren geprofessionaliseerd, zowel door toegenomen technische mogelijkheden, als door een enorme kwaliteitsimpuls op het gebied van analyse. Verspreiding van inlichtingen wordt gemakkelijker door verbeteringen op het gebied van computer- en communicatiesystemen."

"Het belang van inlichtingen en veiligheid zal in de toekomst alleen maar toenemen. Hoe exotischer de inzetgebieden, hoe verder van huis de missies, hoe meer betrokken partijen, hoe onconventioneler de inzetmiddelen en strijdwijzen, hoe groter de uitdaging voor de inlichtingenwereld zal zijn. Het is aan het inlichtingenpersoneel om hierover duidelijkheid te creëren. Het is aan het DIVI om het personeel hier op voor te bereiden."

Schakel

Er waren veel mensen bij de commando-overdracht aanwezig. Van medewerkers van het DIVI, een detachement van 103 ISTARbataljon tot een detachement van de Belgische Inlichtingschool en de commandant van de Noorse Inlichtingschool. Voor de huidige commandant DIVI, kolonel Van Klarenbergen toont het feit dat er ook veel collega's van buiten het vakgebied I&V aanwezig zijn, aan dat binnen en buiten Defensie het besef groeit om goede inlichtingen voorhanden te hebben. "Dat kan alleen maar als we kunnen beschikken over goed opgeleid en getraind personeel. Daarom ben ik trots dit instituut te mogen commanderen. De aanwezigheid van gasten uit het hele functiegebied I&V, onderstreept voor mij de overtuiging dat wij het niet alleen kunnen. Met name in de *Stabilisation Force* in Irak en in de *International Security Assistance Force* in Afghanistan is duidelijk geworden dat iedere schakel in de inlichtingenketen zijn eigen, unieke meerwaarde heeft. Hierdoor kunnen partners in de keten hun eigen product verkrijgen, zodat de commandant tijdig beschikt over relevante, hoogwaardige inlichtingen." ■

Te koop: wachtwoorden, pincodes en andere gegevens

Wachtwoorden, pincodes en andere digitale gegevens... er is in Nederland een hele marktplaats voor gestolen informatie. Cybercriminaliteit is *boom*ing business, signaleert Aart Jochem van GOVCERT.NL. "Als een hacker zelf niets met gestolen informatie doet, dan is er wel iemand anders die ze graag koopt."

Persoon X krijgt een mail van een bekende. Hij opent de mail en klikt op de link die daarin is opgenomen. Hij krijgt ook een mail van een voor hem bekende instantie: zijn werkgever. Dit bericht is echter van een hacker afkomstig, maar is zo in elkaar gezet, dat het niet van echt is te onderscheiden. Hij vertrouwt de mail en klikt ook hier op de meegestuurde link. Hij ontvangt ook nog een mail van zijn bank, waarin wordt gevraagd zijn gebruikersnaam en pincode te mailen. Dit vertrouwt hij natuurlijk niet en hij verwijdert het mailtje. Zich van geen kwaad bewust heeft hij toch in *no-time* via de achterdeur schadelijke software op zijn computer geïnstalleerd. De computer maakt nu deel uit van een zogenaamd *botnet*, wat inhoudt dat de computer in verbinding staat met de computer van een hacker. Deze software bevat een *keylogger* die de aanslagen op het toetsenbord registreert. De hacker maakt via zijn computer contact met de computer van het slachtoffer en kan zo zien wat zijn wachtwoord is voor inloggen bij de bank. De hacker kan zelfs het commando geven om de webcam en microfoon voor een bepaalde tijd over te nemen. Het laat zich niet raden welke consequenties dit kan hebben...

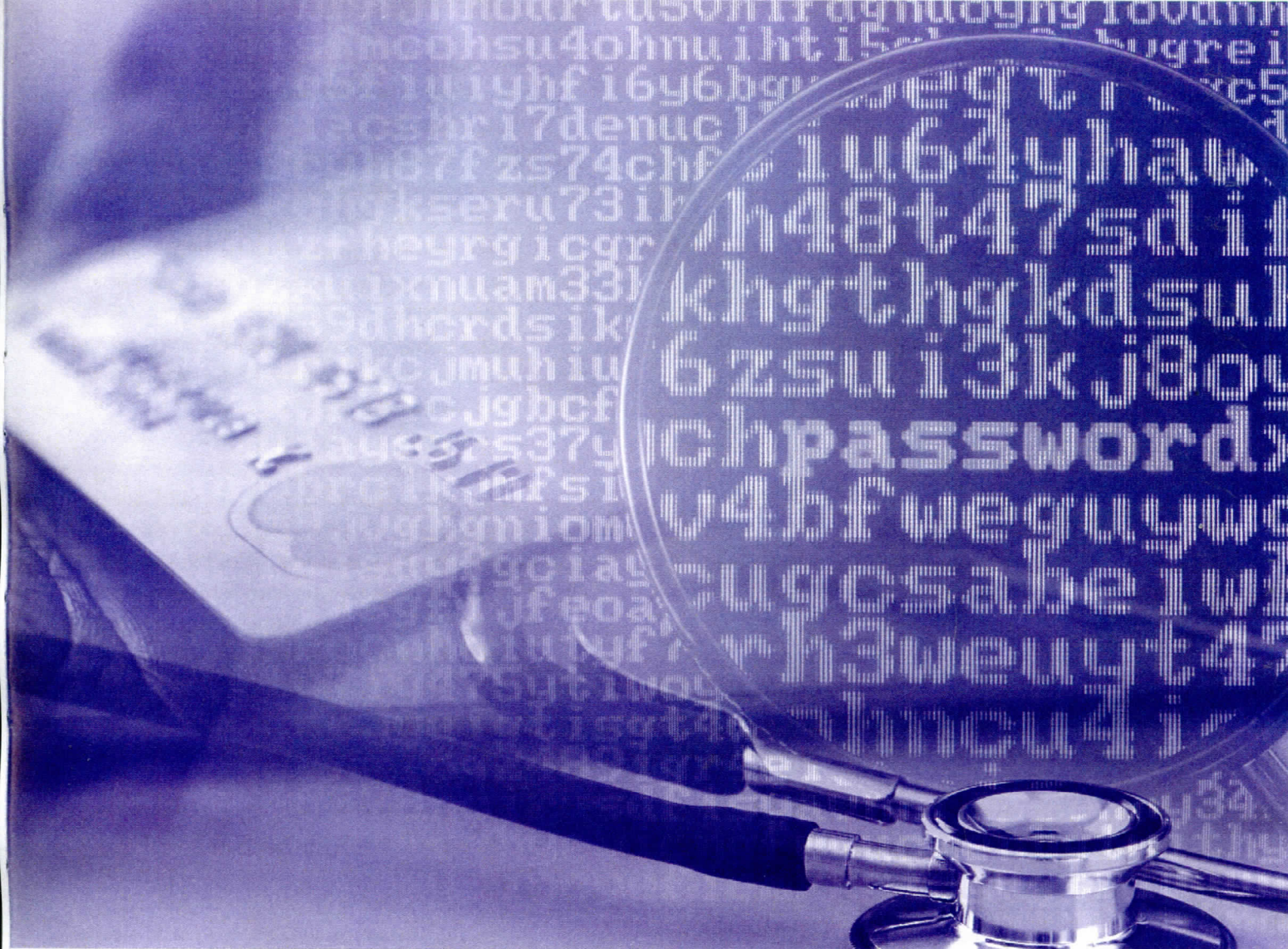
Tijdens de relatiedag van Bureau Industrieveiligheid laten Aart Jochem en Tim Kluijtmans van GOVCERT.NL, het *Computer Emergency Response Team* van de Nederlandse overheid, zien hoe gemakkelijk en ongemerkt derden zich toegang tot je pc kunnen verschaffen. De demonstratie toont welke *phishingmails* het slachtoffer krijgt, en geeft inzicht in de vraag welke gegevens de computer van de hac-

ker registreert. De inhoud van het bestand 'wachtwoorden' op de computer van persoon X verschijnt in *no time* op de computer van de hacker.

Zwakke plek

"Je bent niet de hele dag op je hoede", zegt Aart Jochem van het Kenniscentrum van GOVCERT.NL. "Hackers zijn inventief en kennen vele methodes om je te verleiden informatie te geven of *malware* te installeren. Tijdens de demonstratie laten we een mail zien, afkomstig van GBO.Overheid. Dit is de instantie waaronder GOVCERT.NL valt. Het lijkt dus een ongevaarlijke mail. De hacker heeft echter de o's vervangen door nullen. Maar dit is niet duidelijk zichtbaar, omdat alle letters in kapitaal worden geschreven." In een ander - waargebeurd - voorbeeld zaait de hacker juist verwarring. Jochem: "Klanten van een bank krijgen een nepmail die lijkt van deze

bank te komen. Deze mail is zo slecht opgezet, dat het duidelijk een *phishingmail* is. Een paar dagen later volgt een tweede nepmail, waarin het sprekend lijkt of de bank aangeeft dat er een nepmail is verstuurd. "Door op onderstaande *link* te klikken, wordt er iets geïnstalleerd om schadelijke gevolgen van de *phishingmail* tegen te gaan." Maar daar zat 'm de kneep. Juist deze tweede mail, die afkomstig lijkt van de bank en dus als betrouwbaar wordt gezien, is de *phishingmail*.

"Je merkt er echter niets van wanneer er *malware* (verzamelnaam voor virussen, red.) op je computer is geïnstal-

leerd", vervolgt Jochem. "Vaak wordt het programma door het antivirusprogramma niet herkend. Verder merk je weinig. Je computer kan misschien iets trager zijn wanneer de software van het virus slecht is geschreven, maar daar merk je nauwelijks iets van. Het gebeurt immers wel vaker dat je computer minder snel reageert."

Botnet

Er zijn grofweg twee categorieën aanvallen. De eerste groep zijn gerichte aanvallen, waarbij de *hackers* heel bewust op zoek zijn naar specifieke informatie of proberen een bepaalde website plat te leggen. De tweede categorie zijn algemene aanvallen, waarbij het erom gaat zoveel mogelijk informatie te verkrijgen. Een zogeheten botnet, een netwerk van geïnfecteerde computers, kan tienduizenden computers omvatten. De *hacker* is niet bewust op zoek naar iets, maar verzamelt zoveel mogelijk gegevens, om deze vervolgens te gebruiken of te verkopen aan geïnteresseerden. Voorbeeld hiervan is het Sneker-*botnet* dat in de zomer van 2008 werd ontmanteld (zie kader). In Nederland zijn dan via MSN al zo'n 1.100 computers geïnfecteerd. Wereldwijd gaat het om zo'n 40.000 computers.

Sneker-botnet

Nordin Nasiri, een inwoner van Sneek, wilde zijn botnet van tienduizenden geïnfecteerde computers verkopen aan de Braziliaan Leni de Abreu Neto. De Nederlander en Braziliaan kwamen tussen mei en juli 2008 overeen om het botnet aan een derde partij te verhuren, waarschijnlijk voor het versturen van *spam*. Uiteindelijk besloot het duo om het botnet voor 25.000 euro te verkopen. Het netwerk werd door het KLPD en de FBI ontmanteld.

Tips:

- Scan je systeem
- Kijk ook onder de motorkap
- Bij twijfel: herstel het systeem

Hoe voorkomen?

- Installeer een virusscanner
- Installeer een firewall
- Onderhoud het systeem
- Gebruik je gezond verstand
- Laat je voorlichten

Vier pijlers

GOVCERT.NL is de instantie die overheidsorganisaties helpt bij beveiligingsincidenten door *cybercrime*. "De dienstverlening van GOVCERT.NL kent vier pijlers: preventie, monitoring, respons en analyse. Natuurlijk willen we in eerste instantie voorkomen dat organisaties slachtoffer worden van *cybercrime*. Als een organisatie toch slachtoffer wordt van een virus, brengen wij overzicht in wat er aan de hand is en welke stappen de organisatie moet ondernemen. Wij gaan niet zelf aan de knoppen zitten, maar coördineren. Door gebruik te maken van onze internationale contacten, gaan we na of anderen ook last van hetzelfde virus hebben gehad. Ook hebben we contacten met antivirusleveranciers, om zo snel mogelijk weerstand te kunnen bieden aan het virus. Daarnaast kunnen we een analyse uitvoeren van de *malware*. Hoe gedraagt deze zich? Verspreidt de *malware* zich en hoe ernstig is de schade? Dat is de basis van wat wij doen bij een overheidsorganisatie die slachtoffer is geworden van *malware*. Wij brengen kennis, techniek en een netwerk van contacten. We zijn 24/7 bereikbaar. Voor burgers en het kleinbedrijf in Nederland hebben we een website: waarschuwingsdienst.nl.

Wapenwedloop

'Het internet wordt er niet veiliger op. Zowel techniek als menselijk gedrag maken dat het internet nog steeds een bijzonder lucratieve werkomgeving voor internetcriminelen is', staat in het Trendrapport *Cybercrime 2009* dat GOVCERT.

NL onlangs presenteerde. Is dergelijke cybercriminaliteit de wereld nog uit te helpen? Volgens Jochem niet. "Vroeger waren het studenten op een zolderkamer die een virus de wereld inbrachten. Tegenwoordig is er veel geld in te verdienen. De informatie wordt voor veel geld verkocht. Als een antivirusfabrikant iets nieuws heeft om malware tegen te gaan, verzinnen de *hackers* wel weer iets nieuws. Het is dus een continue wedloop." Jochem vindt dat ook *softwareleveranciers* hun verantwoordelijkheid moeten nemen. "Microsoft Windows heeft laten zien dat dit kan. Het heeft al veel minder zwakke plekken dan voorheen. Het probleem verschuift nu echter naar applicaties."

Naast veel leed - en daarmee economische schade - bij overheid en bedrijven, is er ook nog het risico van maatschappelijke ontwrichting door cybercriminaliteit. Jochem: "Tegenwoordig is zoveel afhankelijk van ICT. Denk bijvoorbeeld aan toegangspoorten, drinkwatervoorziening en verkeersleidingsystemen. Een terroristische verstoring kan plaatsvinden door een bom, maar ook door netwerken plat te leggen. Dat laatste gebeurt gelukkig nog niet veel."

Opsporing

Om de crimineel achter de tralies te krijgen, hangt veel af van opsporing. "Maar dit is moeilijk, want een hacker kan zich achter veel systemen verschuilen en het ene systeem verschuilt zich weer achter het andere. Daardoor is het lastig de echte daders te pakken te krijgen en blijft de misdaad vaak ongestraft. Ook het feit dat *cybercrime* zich over landsgrenzen heen afspeelt, maakt het moeilijker de misdaad aan te pakken. Zelfs als iemand uit Nederland een Nederlandse website wil platleggen, gebruikt hij daarvoor vaak internationale netwerken."

Toch zijn er voorbeelden te noemen van succesvolle opsporingen. Jochem: "Het Korps Landelijke Politiediensten (KLPD) was een *botnet* op het spoor, maar kon er niet mee verder, omdat de echte criminelen zich in Rusland bevonden. Een samenwerking tussen het KLPD en de Russische federale politie heeft uiteindelijk vruchten afgeworpen. Het KLPD heeft het dossier overgedragen aan de federale politie in Rusland. Die is er vervolgens mee aan de slag gegaan en heeft zo de internetcriminelen kunnen pakken. Het aanpakken van het *Snekerbotnet* is een voorbeeld van samenwerking tussen KLPD en FBI."

Volgens Jochem moet de samenwerking binnen Nederland nog meer vorm krijgen. "Op operationeel niveau weten we elkaar razendsnel te vinden, maar op tactisch niveau kan dit beter. Er zijn nu nog teveel clubjes: een clubje GOVCERT.NL, een clubje AIVD en KLPD. We moeten investeren om die intensiever te laten samenwerken. Goed nieuws is, dat de samenwerking met de AIVD wordt geïntensiveerd en concrete onderwerpen worden aangepakt. We streven er naar met meerdere organisaties structurele samenwerking aan te gaan." ■

Verkorten doorlooptijden veiligheidsonderzoek

Tienduizenden veiligheidsonderzoeken voert de Afdeling Contra-Inlichtingen en Veiligheid (ACIV) van de MIVD jaarlijks uit. Het onderzoek begint wanneer de Staat van Inlichtingen is ingevuld en moet eindigen bij het afgeven van een Verklaring van Geen Bezwaar. Daartussen zitten diverse stappen. Om het gehele proces effectiever en efficiënter uit te voeren, digitaliseert de MIVD het werkproces. "Dit alles met als doel: het verkorten van de doorlooptijden", zegt projectleider Nico Fennes.

Projectfasen

Fase 1: digitalisering van dossiers

Fase 2: ondersteunen van de werksroom veiligheidsonderzoeken

Fase 3: introductie elektronische Staat van Inlichtingen

Digitaliseren

De Afdeling Contra-Inlichtingen & Veiligheid (ACIV) van de MIVD voert jaarlijks ruim dertigduizend veiligheidsonderzoeken uit. Naast de hernieuwde veiligheidsonderzoeken, in principe iedere vijf jaar voor elke militair en de meeste burgers bij Defensie, worden ook onderzoeken uitgevoerd naar medewerkers van bedrijven die opdrachten voor Defensie uitvoeren. Daarnaast heeft ACIV het ook maar druk met al het nieuwe personeel van Defensie dat initieel een dergelijk onderzoek ondergaat. Om het proces Veiligheidsonderzoeken te optimaliseren, is ACIV in 2007

begonnen met het optimaliseren van het proces Veiligheidsonderzoeken. Hiervoor is een nieuw systeem ontwikkeld: Aeolus. Als informatiesysteem biedt Aeolus een verbeterd documentbeheer, een optimale ontsluiting van gegevens voor analyse en het bewaken van de voortgang met als hoofddoel het verkorten van de doorlooptijden.

In de eerste fase van Aeolus is een documentstructuurplan opgesteld. Dit plan beschrijft de inrichting van het archief met de documenten die zijn benodigd in het veiligheidsonderzoek. In deze fase is ook begonnen met het digitaliseren van documenten als onderdeel van het proces veiligheidsonderzoeken. Dat de documenten zo digitaal beschikbaar komen, heeft als groot voordeel dat deze toegankelijker zijn voor de medewerkers.

Werkstroombesturing

In de tweede fase krijgen de stappen binnen het veiligheidsonderzoek zelf aandacht. Met Aeolus is elke stap in het veiligheidsonderzoek beter te volgen. De voortgang van het onderzoek is helder te bewaken en het proces is effectiever en efficiënter. Fennes, afkomstig van IVENT/OPS/Advies en Applicaties: "Je weet waar bepaalde documenten zijn en wat de stand van zaken is. Daar kun je dan ook meer op gaan sturen." Een van de stappen in een veiligheidsonderzoek is het verrichten van naslag bij instanties buiten de MIVD. De betreffende onderzoeker zet een vraag bij een instantie uit en gaat ondertussen door met een ander veiligheidsonderzoek. Een voordeel van het informatiesysteem is, dat automatisch wordt bijgehouden wanneer de vraag is uitgezet en of het antwoord al is ontvangen. Maar dat niet alleen: er verschijnt een automatische attendering wanneer niet binnen de gebruikelijke reactietermijn is gereageerd.

Daarnaast voorziet Aeolus in het versturen van automatische, gestandaardiseerde brieven naar bijvoorbeeld de aanvrager van het onderzoek. "Nu zijn er verschillende soorten brieven die verstuurd worden in een envelop die handmatig is geschreven. Bijvoorbeeld een brief om te informeren over de vertraging die het onderzoek heeft opgelopen. Die hoeft niet elke keer opnieuw geschreven worden. Een standaardbrief is goed. Dat werkt veel efficiënter", aldus Paul Mulder, de informatiemanager van ACIV.

What's in a name?

Het nieuwe systeem heeft de naam Aeolus gekregen. Aeolus is in de Griekse mythologie de god van de wind. Symbolisch staat Aeolus voor de beweging en nieuwe impulsen die wind brengt, met andere woorden de informatie en inlichtingen die ACIV ontvangt en gebruikt om haar producten te optimaliseren.

Planning

Het systeem Aeolus wordt in december uitgebreid getest. Vervolgens start in januari het opleiden van het personeel van ACIV. In februari wordt Aeolus in productie genomen. "Deze planning hangt echter wel af van de randvoorwaarden, zoals voldoende geld, capaciteit en mankracht.", zegt Nico Fennes.

Start Veiligheidsonderzoek

De start van een veiligheidsonderzoek omvat op hoofdlijnen de volgende elementen:

- Een veiligheidsfunctionaris van een Defensieonderdeel of een ABDO-bedrijf doet een aanvraag. Het aanvraagformulier geeft de MIVD inzicht in de vertrouwensfunctie die de persoon naar wie het onderzoek wordt gestart, gaat vervullen. Ongeveer 56 procent van de onderzoeken betreft hernieuwde on-

derzoeken naar zittend Defensiepersoneel. Circa 34 procent van de aanvragen heeft betrekking op sollicitanten bij Defensie. Ongeveer tien procent van de aanvragen heeft zijn oorsprong bij Defensieorderbedrijven.

- Een Staat van Inlichtingen (SvI) wordt ingevuld door de persoon die het veiligheidsonderzoek ondergaat (betrokkene). De SvI bevat de persoonlijke gegevens die relevant zijn voor het uitvoeren van een veiligheidson-

derzoek. De betrokkene stelt dit ter beschikking aan de aanvrager van het veiligheidsonderzoek.

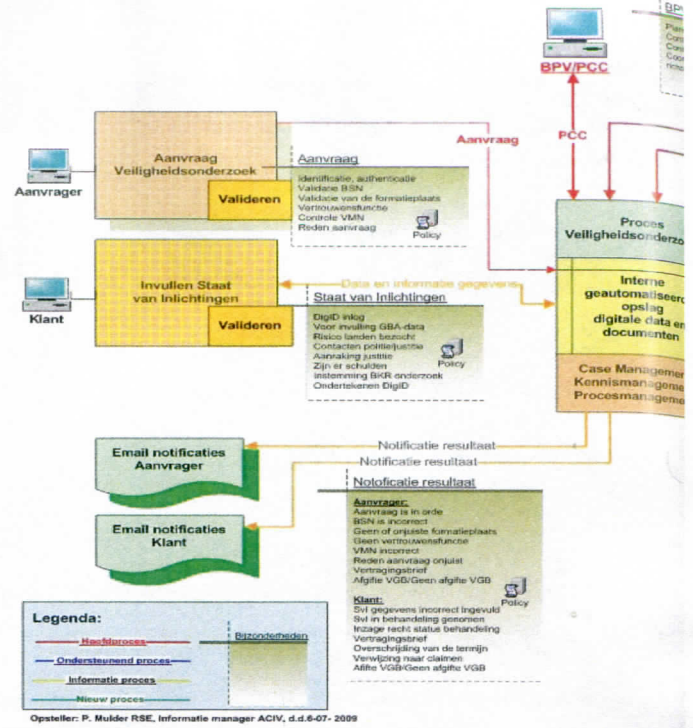
- De aanvrager is verplicht de betrokkene te wijzen op het doel en de rechtsgevolgen van het veiligheidsonderzoek en te informeren over de betreffende Beleidsregels. De aanvrager stuurt het aanvraagformulier met de ingevulde SvI vervolgens als één poststuk aan de MIVD.

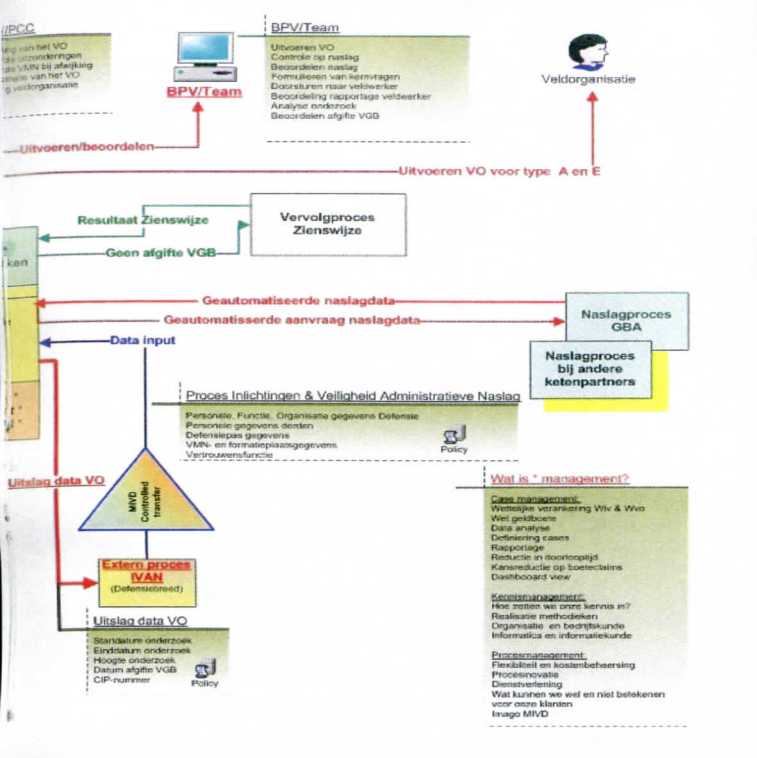
Langer dan acht weken...

Bovenstaande elementen hebben in de praktijk vaak een doorlooptijd van in totaal ongeveer twee weken. In de meest gunstige situatie is dit enkele dagen, maar ook een doorlooptijd van meer dan een maand komt regelmatig voor. Dit komt omdat niet altijd alle SvI's voldoende zijn ingevuld. Op het moment dat ACIV de aanvraag van het veiligheidsonderzoek met SvI ontvangt, worden de gegevens gecontroleerd. Circa vijf procent van de SvI's bevat te veel fouten of omissies, zodat deze moeten worden geretourneerd. Het komt ook voor dat ACIV contact met de veiligheidsfunctionaris opneemt om gegevens op het aanvraagformulier compleet te maken. Wanneer de aanvraag aan alle vereisten voldoet, wordt het veiligheidsonderzoek gestart.

Regelmatig ontvangt de MIVD klachten dat het onderzoek langer duurt

dan de wettelijke termijn van acht weken. Dat komt, omdat in de beleving van de aanvrager een onderzoek start zodra hij de aanvraag op de post heeft gedaan. De betrokkene heeft vaak geen zicht op de handelingen van de veiligheidsfunctionaris en rekent erop het onderzoek uiterlijk acht weken nadat hij de SvI heeft ondertekend en verzonden, is afgerond. Voor ACIV start een onderzoek echter pas zodra daar alle gegevens correct zijn binnengekomen en voor een deel is geregistreerd in computersystemen. Het verschil tussen de beleving van de klant en die van ACIV leidt regelmatig tot onbegrip en extra werk door de vele vragen over de voortgang van onderzoeken.

via een standaard brief, e-mail en meer specifiek het e-dossier (mijnoverheid.nl).

Scannen van een SvI of handmatig invoeren in het systeem is niet meer aan de orde, omdat het document geautomatiseerd wordt gegenereerd. "Betrokkene zelf kan altijd voor eigen doeleinden beschikken over een kopie van verzuurde eSvI. Daartoe verstrekt de Overheid de burger een digitale kluis voor het opbergen van zijn/haar persoonsgegevens. Kortom: verbeterde efficiency voor zowel betrokkene, de aanvrager en de MIVD!", aldus Mulder. ■

Volgende fase: de elektronische Staat van Inlichtingen

Niet alleen de dossiers bij ACIV worden gedigitaliseerd. Ook de Staat van Inlichtingen, die nu handmatig moet worden ingevuld, kan straks elektronisch ingevuld worden. Het (digitale) proces voor de eSvI zal als volgt gaan verlopen:

- Een aanvraag voor een veiligheidsonderzoek wordt ingevuld op de site 'mijnantwoordvoorbredrijven.nl' door een veiligheidsfunctionaris van Defensie of door de beveiligingsfunctionaris van een bedrijf dat opdrachten voor Defensie uitvoert.
- De aanvraag wordt digitaal ondertekend en vervolgens elektronisch verzonden naar de MIVD/ACIV. De ontvangen aanvraag wordt volledig elektronisch getoetst en al of niet gevalideerd. Bij validatie wordt betrokkene automatisch via een e-mail notificatie geïnformeerd over de aanvraag Veiligheidsonderzoek en een verzoek (met link) een eSvI in te vullen. Indien geen validatie kan plaatsvinden, ontvangt de aanvrager per e-mail automatisch een notificatie daarvan.
- Betrokkene kan met zijn DigiD via de ontvangen link inloggen op een speciaal beveiligde pagina op mijnoverheid.nl. De DigiD is de elektronische 'handtekening' van de burger voor het veilig online afhandelen van transacties met de overheid. Vervolgens vult de betrokkene relevante gegevens in op zijn eSvI. Een gedeelte hiervan is al ingevuld vanuit de Gemeentelijke Basis Administratie. Eventuele bijlagen kunnen eenvoudig elektronisch worden toegevoegd.
- Na volledige invulling van de eSvI ondertekent de burger het formulier door middel van zijn DigiD en verstuurt hij zijn SvI volledig digitaal naar de MIVD/ACIV.
- Ter bevestiging ontvangen de aanvrager en de betrokkene ieder een e-mail notificatie dat de SvI is ontvangen door de MIVD en in behandeling is genomen. ■

Verbeterde efficiency, maar ook minder rompslomp voor betrokkene

"Een elektronische Staat van Inlichtingen brengt een groot aantal verbeteringen voor betrokkene, de aanvrager en de MIVD", geeft Paul Mulder aan. "Denk bijvoorbeeld aan doorlooptijd van het proces, kwaliteit van de ingevulde SvI en communicatie tussen aanvrager en MIVD."

Mulder legt uit: "In het kader van minder rompslomp voor de burger vult de overheid alle gegevens, die al beschikbaar zijn bij de overheid, elektronisch in. Hierdoor verkleint de MIVD de kans op verkeerd of onduidelijk ingevulde gegevens, waardoor de SvI moet worden afgewezen. Dit is ook gemakkelijk wanneer de betrokkene bij een hernieuwd veiligheidsonderzoek opnieuw een SvI moet invullen.

De elektronische werkwijze verbetert de validatie van de aanvraag ingrijpend, waardoor de aanvraag en het daaruit vloeiende hoogte van het onderzoek digitaal wordt getoetst op de rechtmatigheid voor het uitvoeren van een veiligheidsonderzoek. Daarnaast wordt de kwaliteit van de aangeleverde gegevens tot een maximum verhoogd, waardoor het proces van het veiligheidsonderzoek kan worden versneld. Het verkort de doorlooptijd van aanvraag tot ontvangst bij de MIVD aanzienlijk. Hierdoor kan de MIVD beter anticiperen op de vraag naar veiligheidsonderzoeken. Ook weten we altijd waar het dossier zich bevindt.

Het heeft ook een ander belangrijk voordeel. De communicatie met de aanvrager en de betrokkene vanuit de MIVD wordt geoptimaliseerd.

Daardoor kan de MIVD tijdig reageren op bijvoorbeeld een vertraging van het veiligheidsonderzoek door een geautomatiseerde brief of e-mail notificatie te versturen. Dat zorgt niet alleen voor transparantie, maar sluit ook aan bij de moderne wijze van effectief communiceren

Zeeroverij

Verleden en heden

Om in het dagelijks onderhoud te voorzien, heb je in het leven drie opties; je regelt het via het familierecht (erfenis of huwelijk), je gaat werken of je gaat uit stelen. Dit was eeuwen geleden zo en is op de dag van vandaag nog steeds zo. Eeuwen terug waren er individuen die buiten de stad of het dorp het vak van struikrover uitoefenden. Indien ze dit op zee uitoefenden waren het zeerovers. De twee belangrijkste overeenkomsten tussen deze groepen zijn: het gaat om geldelijk gewin en de overvallen vonden plaats langs wegen of handelsroutes.

Door: Maj drs. L.H.A. Haas

Zee-roverij kwam al voor in de Oudheid, bij de Grieken en later de Romeinen. De laatsten hebben diverse campagnes in de Middellandse Zee ondernomen tegen zeerovers. Zeeroverij bleef voorkomen, maar er kwam in de Middeleeuwen tot aan 1856 een probleem bij. Staatshoofden tolereerden zeeroverij. Zij gaven kaperbrieven uit. Deze vrijwaarden de kapitein en de bemanning van een bewapend koopvaarderschip van rechtsvervolging wanneer een schip, varende onder de vlag van een vijandelijke staat, werd gekaapt. Uiteraard moesten ze de kaperbrieven kopen en een gedeelte van de buit afstaan. Een ander belangrijk gegeven hierbij was dat er in deze tijd geen staande vloot was. De kapers fungeerden tevens als een soort vloot voor het staatshoofd. In Engeland werden deze kapers ook wel *Seadogs* genoemd. Een bekende was Francis Drake en hij versloeg de Armada in Het Kanaal. Koningin Elisabeth verhef Drake zelfs in de adelstand, vooral voor zijn verdiensten aan haar schatkist. Ons land, de Republiek der Zeven Provinciën, gaf ook kaperbrieven uit.

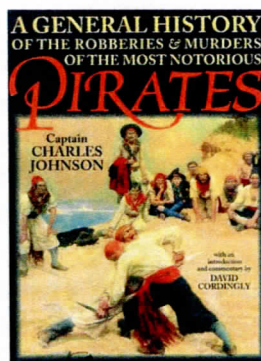
De 'Gouden Eeuw voor de piraten' was van ongeveer 1670 - 1750. Het leven in die tijd was hard. Zeker aan boord van schepen. Het was een tijd dat staten hun bewa-

pende koopvaarders na een oorlog uit de vaart namen en de bemanningen bedankten.

Een deel van dit werkeloos volk kwam terecht op kaperschepen. Tevens werd personeel gerekruteerd na een kaping. Hoewel bij een keuze tussen aanmonsteren op het piratenschip of de dood, de keuze voor zeerover begrijpelijk is.

Toch hebben wij een er romantisch beeld van. Dit is deels bepaald door de klassieker van Charles Johnson, *A General History of the Robberies and Murder of the Most Notorious Pirates* (1726, herdruk Londen, 2002). Dit boek was een inspiratiebron voor andere boeken en films. De laatste jaren heeft de firma Disney ons beeld over piraten verder gecultiveerd met de attractie *Pirates of the Caribbean* in zijn pretparken en de daaruit voortkomende film-trilogie met onder anderen Johnny Depp.

Zeeroverij kwam niet alleen voor in de Caribische Zee, maar ook in de aangrenzende Atlantische Oceaan of Het Kanaal met zijn Duinkerker kapers. Indirect hebben wij aan hen het fameuze historische jaartal 1600 te danken. Prins Maurits kreeg de opdracht van de Staten-Generaal om met een strijdmacht over land de Duinkerker kapers uit te schakelen. Echter, bij Nieuwpoort moest hij slag leveren met de Habsburgers. Na een glorieuze overwinning keerde Maurits wel met zijn leger terug naar de republiek. Rond het Arabisch schiereiland (Golf van Aden, Arabische Zee en Arabische Golf) opereerden ook piraten. Vanaf Madagaskar (Indische Oceaan) waren in de 18e eeuw de zeerovers zeer succesvol.

Zeeroversbedrijf

Zeeroverij was niet alleen een zaak van mannen. Shih Yang trouwde met een lokale piraat Cheng I. Vanuit Canton (Chinese Zee) zetten zij een florerend zeeroversbedrijf op. Dit zette Shih Yang voort na de dood van haar man en zo is ze ook bekend als Cheng I Sao, vrouw van Cheng. Rond 1805 telde het bedrijf ruim vierhonderd jonken en bood werkgelegenheid aan zo'n zestig duizend personen.

Een gebied waar ruim drie eeuwen piraterij voorkwam was de Noordkust van Afrika in de Middellandse Zee. Vanuit

Algiers, Tunis en Tripoli overvielen de Islamitische Barbarijse kapers Christelijke schepen. Het schip inclusief lading en bemanning was buit. De familie van de gevangengenomen bemanningen kon ze vrijkopen, anders werden ze verkocht als slaven.

De schade die de zeerovers toebrachten aan de handel en economie was enorm. Vandaar dat staten optraden tegen zeerovers. Voor zeeroverij kon je de doodstraf krijgen. Het bestrijden van piraterij was echter moeilijk. Het werd een taak voor de opkomende marines en vooral voor de *Royal Navy* was het een belangrijke taak. Voor het vinden van de zeerovers maakte men gebruik van informanten (HUMINT). Daarnaast werd amnestie aangeboden aan zeerovers. Diverse kaperkapiteins kregen een positie aangeboden in de vloot. Dit laatste was ook het geval met de Chinese kapers

Voor het vinden van
zeerovers maakte de Royal
Navy gebruik van informanten

uit Canton. In een overeenkomst met de keizer, in 1810, traden velen toe tot de keizerlijke strijdkrachten.

Zeerovers hebben altijd een haven nodig gehad waar ze ongestoord konden bevoorraden en hun vertier konden zoeken. Deze zogenaamde 'vrijhavens', die zich onttrokken aan het gezag van de staat, werden onder controle gebracht van een staat. Dit gebeurde in de Caribische Zee en de Atlantische Oceaan.

Stijgende eisen

In de Middellandse Zee traden de Koninklijke Marine en de *Royal Navy* gezamenlijk op tegen de kapers in Algiers (1816). De stad werd vanuit zee hevig beschoten totdat de Dey van Algiers toezegde dat koopvaardijsschepen ongemoeid werden gelaten. In het begin van de 19e eeuw voerde de Amerikaanse vloot acties uit tegen de Barbarijse kapers in Tripoli (Barbarijse oorlogen). De Amerikanen betaalden jaarlijks een aanzienlijk bedrag om hun handelschepen te vrijwaren van kapingen. President Jefferson wilde een eind maken aan de steeds maar stijgende eisen van de kapers. Uiteindelijk gaven de kapers toe aan de eisen van de Amerikanen. Het *US Marine Corps* speelt nog steeds de hymne *On the shores of Tripoli* als herinnering aan hun acties daar. Maar de kolonisatie van de Noordkust van Afrika na 1820 maakte echt een einde aan de zeeroverij in de Middellandse Zee.

Verleden en heden

Zeeoverij is nooit weggeweest, alleen zijn vanaf de 19e eeuw ook juristen zich hiermee gaan bemoeien. In 1856, bij het ondertekenen van de 'Verklaring van Parijs', werd het uitgeven van kaperbrieven om handelsschepen te kapen verboden. Tevens werd het optreden door marines tegen kaapvaart toegestaan. De 'Verklaring' was het eerste internationale verdrag tegen zeeoverij.

Somalië

Juridisch spreek je van zeeoverij wanneer de daad plaatsvindt buiten de territoriale wateren en dan mogen marines optreden. Binnen de territoriale wateren is het een zaak van het land en haar politiemacht of kustwacht. Uiteraard zijn er wat juridische uitzonderingen en restricties. In Nederland kan een kapitein van een kaperschip twaalf jaar gevangenisstraf krijgen en een bemanningslid negen jaar. Het voorbereiden van en hulp aan zeeoverij kan evenzo worden bestraft.

Het International Maritime Bureau registreert alle kapingen of pogingen daartoe. Aan het einde van de 20e eeuw was vooral de Straat van Malakka een geliefde plaats voor zeerovers. Het gebied is ideaal: een smalle vaarroute en een kust met eilandjes die bescherming biedt aan zeeovers. Maar ook een falend gezag en corruptie maken dit tot een ideale plaats. Met veel inzet van de internationale gemeenschap is het probleem nu redelijk onder controle. Een ander zorgelijk gebied is Nigeria. Vele schepen die moeten wachten voor afhandeling in een haven worden, als zij voor anker liggen op de rede, beroofd.

Het meest spraakmakende zeeoversgebied zijn de wate-

ren rond Somalië. Dit land wordt al enkele decennia geteisterd door oorlog. Een goedwerkend staatsapparaat (justitie, politie, kustwacht) ontbreekt. Daarnaast is er armoede in het land. Het gemiddelde inkomen per hoofd van de bevolking is \$600 per jaar. Kortom, een ideale voedingsbodem voor de criminele activiteit zeeoverij. Het was de meest winstgevende activiteit in 2008 en naar het zich laat aanzien is het dit ook in 2009.

In de media krijgen de kapingen van schepen om deze weer vrij te geven na het ontvangen van losprijs ruime aandacht. Een sterke lobby van reders en het optreden van de internationale gemeenschap tegen dit probleem kon niet uitblijven. Diverse landen zetten hun marines in. Dit kunnen zelfstandige landen zijn, zoals China, Iran en Rusland of in vlootverband van de EU of NAVO en de *Coalition Maritime Forces* dat is geïnitieerd door de USA.

Atalanta

Nederland neemt als zeevarende natie en handelsland zijn verantwoordelijkheid. De regering zet, met instemming van het parlement, een oorlogsschip in. Dit is of in het EU-eskader ATALANTA of het NAVO-eskader OCEAN SHIELD. Vanzelfsprekend betekent dit dat de MIVD de Koninklijke Marine ondersteunt bij haar operaties. De MIVD voert dit analoog aan het landoptreden uit. Voor de marine betekent dit het weer oppakken van een oude ondergestopte taak. Voor de MIVD is het een nieuwe uitdaging. Een uitdaging die onze organisatie zeker aan kan. Alleen komen we hier geen hobbels tegen bij de uitvoering, maar golven. ■

51 miljard per jaar voor geheime diensten VS

WASHINGTON (ANP/AFP/RTR) - De Verenigde Staten geven jaarlijks 75 miljard dollar (51 miljard euro) uit aan hun geheime diensten. Dat heeft Dennis Blair, de directeur nationale inlichtingen van de Amerikaanse regering bekendgemaakt. Het is voor het eerst dat er openheid wordt gegeven over de totale kosten van de veiligheidsdiensten.

Tot twee jaar geleden waren de uitgaven aan spionage en andere geheime (militaire) operaties in het buitenland staatsgeheim. In 2007 werd voor het eerst bekendgemaakt welke bedrag gepaard ging met niet-militaire zaken. In 2008 bedroegen deze kosten 47,5 miljard dollar (ruim 32 miljard euro).

De nieuwe regering van president Barack Obama besloot dit jaar ook de kosten van militaire activiteiten mee te nemen in het overzicht. Van de 75 miljard wordt 25 à 30 miljard besteed aan militaire inlichtingen. De zestien geheime diensten van de Verenigde Staten hebben circa 200.000 werknemers in dienst. (bron: ANP) ■

Dreigingsbeeld Terrorisme Nederland

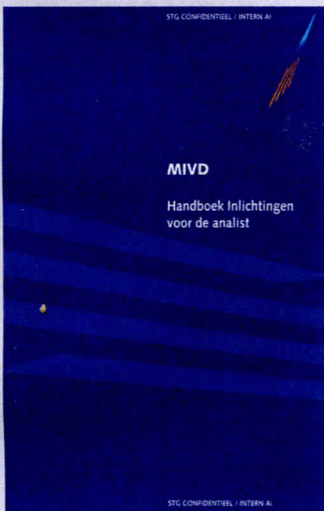
Het dreigingsniveau in Nederland is nog steeds 'substantieel'. Dit betekent dat de kans op een aanslag in Nederland of tegen Nederlandse belangen in het buitenland reëel is. Er zijn in de afgelopen rapportageperiode geen concrete aanwijzingen voor aanslagplannen tegen Nederland en zijn belangen geconstateerd. Dit geeft de NCTb aan naar aanleiding van de Dreigingsanalyse Terrorisme Nederland (DTN) 18. Internationale jihadistische groeperingen zien Nederland nog steeds als een van hun 'voorkeursdoelwitten'. Hiermee vormt de internationale jihadistische dreiging nog steeds de belangrijkste component van de dreiging voor (de belangen van) Nederland. Deze dreiging hangt samen met het hoge internationale profiel van Nederland binnen jihadistische kringen. Dit hoge profiel is een gevolg van de vermeende islambeledigingen in Nederland en de militaire aanwezigheid van Nederland in Afghanistan. Het afgelopen jaar zijn ontwikkelingen geïdentificeerd die de voorstelbaarheid van een aanslag in Europa, en daarmee ook in Nederland, bevestigen. Dit heeft ondermeer te maken met de in- en uitreizen van Europese jihadisten naar klassieke jihadistische strijdgebieden en sinds kort ook Somalië. Zoals in DTN17 is gemeld, kunnen uit deze gebieden terugkerende jihadisten opdracht krijgen om aanslagen in Europese landen uit te voeren. De voorstelbaarheid van aanslagen op doelen in Europa wordt verder gevoed door arrestaties van jihadisten in andere Europese landen die in het afgelopen jaar hebben plaatsgevonden. Deze arrestaties duiden erop dat internationale jihadistische groeperingen nog steeds aanslagplannen op doelen in Europa beramen. (bron: NCTb) ■

Directie bekwaamt zich in opdrachtgeverschap

In het kader van een verdere professionalisering van het projectmanagement binnen de MIVD heeft de Directie de aftrap gedaan door het volgen van een seminar met als thema "goed

opdrachtgeverschap". In het door DCOP (Dienst Centrale Ondersteuning Projectvoering) georganiseerde seminar werden de directieleden de principes van Prince2 (de door Defensie gehan-

Handboek AI ziet het licht

een gemeenschappelijk referentiekader. Dat kader staat in dit handboek beschreven."

Een van de schrijvers van het handboek zei tijdens de uitreiking: "Waarom dit handboek? Omdat het belangrijk is vast te leggen hoe we tegen onze omgeving aankijken. Wat we daarvan vinden, wat onze opdracht is en hoe we die moeten uitvoeren. We kregen de opdracht een gedragen document te maken. Daartoe hebben we een rondgang over de afdeling gemaakt om de aanwezige kennis te inventariseren. Aan het einde daarvan waren we gesterkt in onze opvatting dat wij een echt kenniscentrum binnen de Nederlandse inlichtingenwereld zijn en dat juist onze afdeling het handboek zelf moest en kon schrijven."

Het handboek begint met een verkenning van de omgeving van de analist. In het tweede deel staat het analysevak centraal. Het handboek gaat uitge-

breid in op het verzamelen en evalueren van gegevens en het produceren van inlichtingen op basis van die gegevens. Het derde deel betreft de planning, de vormgeving en de distributie van producten.

Het handboek is in de eerste plaats bedoeld voor beginnende analisten, die worden overstelpt door veel indrukken, goedbedoelde adviezen en de tijdsdruk waaronder de meeste producten van de AI tot stand komen.

Het handboek zal hen een zeker houvast bieden. Maar ook ervaren analisten zullen er hun voordeel mee doen. Het handboek is voor hen vooral een uitnodiging om hun overtuigingen over aard en omstandigheden van het inlichtingenvak nog eens kritisch tegen het licht te houden. De centrale boodschap van het handboek betreft zowel ervaren als minder ervaren analisten. Analisten mogen niets voor waar aannemen en moeten zich blijven afvragen of hun conclusies standhouden in het licht van nieuwe ontwikkelingen. ■

De Afdeling Inlichtingen heeft een Handboek Inlichtingen voor de analist uitgegeven. Op 1 oktober is het eerste exemplaar overhandigd aan de directeur MIVD.

"Dit handboek heeft alles te maken met de kwaliteit van onze producten", gaf Auke Venema bij de uitreiking aan. "Als analist ben je afhankelijk van omgevingsfactoren, maar ook van

teerde projectmanagementmethodiek) bijgebracht. Binnen deze methodiek ligt er een belangrijke rol weggelegd voor de opdrachtgever. Binnen de MIVD is dit in alle gevallen een directielid. De methodiek beschrijft de "spelregels" hoe we met elkaar de projectvoering doen. Tevens zijn de "gouden regels" voor opdrachtgevers getoond die er voor moeten zorgen dat projecten in control komen en blijven. De deelnemers hebben het seminar als zeer nuttig ervaren en hopen op een vervolg. Voor projectleiders en projectcontrollers binnen de MIVD wordt vanaf heden de Prince2 opleiding verplicht gesteld. De eerste opleidingen starten in november.

De 5 gouden regels voor opdrachtgevers:

1. Begin met een heldere businesscase en blijf (aan) deze businesscase toetsen.
2. Eis productgerichte planning en rapportage.
3. Geef stuurgroepen verantwoordelijkheid voor levering of gebruik van het resultaat.
4. Wees kritisch bij de keus van een projectleider en moedig hem aan kritisch te zijn.
5. Sta alleen scopewijzigingen toe met autorisatie door de stuurgroep. ■

THIS PAGE INTENTIONALLY LEFT BLANK

Soms is het beter te zwijgen...of een blanke pagina in te lassen (zie de poster!). Er is al veel over gezegd: de afgelopen weken is de MIVD herhaaldelijk in de media gekomen. Helaas in de meeste gevallen in negatieve zin. Dat heeft ook de MC niet onberoerd gelaten en daarom willen we er in deze column toch enige aandacht aan besteden. De MC herkent zich namelijk niet in het door de media geschetste beeld van het werkklimaat bij de MIVD. De dienst bestaat uit hardwerkende mensen die een zinvolle bijdrage leveren aan de defensie-inspanning. De MC heeft, als vertegenwoordiger van de MIVD'ers een brief gestuurd aan de directie, waarin zij aangeeft dat de aanhoudende negatieve publiciteit het aanzien van de dienst mogelijk kan aantasten. We zullen in het overleg met de directie hierop terugkomen en u via onze nieuwsbrief op de hoogte houden.

Mogelijk is het bij u al bekend, maar de Citadel moet van plaats veranderen, vermoedelijk in januari 2013. Men is voornemens om het gehele gebouw op de Frederikkazerne te plaatsen. Wij, de MC, zullen nagaan of goed zal worden gezorgd voor de bewoners van de Citadel. De verhuizing van de Citadel wordt ook besproken in het LMC, waarin uw MC ook zitting heeft. De reorganisatie ACIV vergt nog altijd onze aandacht, maar de volgende activiteit in dit kader dient zich reeds aan. De plaatsvervangend directeur heeft aangekondigd op korte termijn te starten met de evaluatie van de reorganisa-

tie van de MIVD (uitgevoerd in 2007). Hij heeft de intentie uitgesproken dat de MC vanaf het begin zal worden betrokken bij de evaluatie.

Inloopmoment

Om u, de werknemers van de MIVD, beter te woord te kunnen staan, hebben wij besloten om een inloopmoment te creëren. Daarbij maken we graag gebruik van het feit dat de dienstleiding ons, ondanks de bestaande krapte, een eigen ruimte ter beschikking gaat stellen. U kon natuurlijk altijd al een MC-lid aanspreken, maar wij kunnen ons ook voorstellen dat u uw vraag soms vertrouwe-

lijk wilt stellen zonder dat uw of onze collega's meeluisteren. Het is niet onze taak om individuele problemen te behandelen, maar er moet naar onze mening wel ruimte zijn om vragen te kunnen stellen. Wij zullen waar mogelijk proberen een antwoord te geven op uw vragen of deze doorgeleiden naar de directie. Zo willen wij u zo goed mogelijk van dienst zijn. Er zal in een toekomstige nieuwsbrief worden aangegeven waar en wanneer er een inloopmoment is. Op de buitenlocaties Eibergen en Burum zijn er op dit moment MC-leden werkzaam die deze functie op zich zullen nemen. ■

Afscheid Bonnette Hunting-van Zuijlen

De tressen af en de functie overgedragen. Op 17 augustus nam majoor Bonnette Hunting-van Zuijlen tijdens een borrel en barbecue afscheid als Hoofd Officier Toegevoegd van de MIVD.

"Het was een leuke en zware tijd", memoreerde directeur Cobelens in zijn afscheidspeech. "Een baan met veel reizen. Ik ben eens nagegaan hoeveel reizen ik gemaakt heb. En jij was daar altijd bij. Je hebt dus zo'n vijftig buitenlandse reizen in drie

jaar tijd gemaakt. Daarnaast heb je de majoorscursus gevolgd en heb je een gezin met twee kinderen en een man met een baan. Petje af"

Bonnette gaf hierover zelf aan dat het inderdaad een pittige periode was. "Toen ik hier net begon, ging mijn man op uitzending, maar de organisatie heeft altijd zo goed mogelijk geholpen."

Als nieuwe Hoofd Toegevoegd is Gesina Zijlstra aangetreden. ■

MIVD'er Nederlands kampioen Triatlon

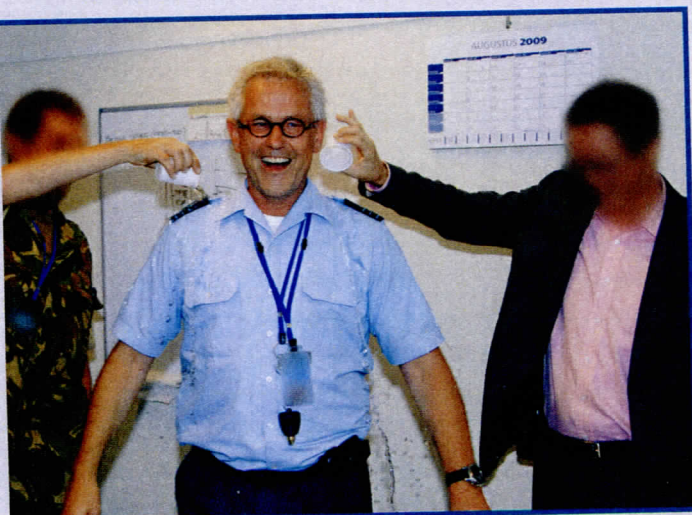
De MIVD mag trots zijn op Irene. Zij heeft in augustus het Nederlands Kampioenschap Triatlon gewonnen. In slechts 9 uur en 27 minuten zwom zij 3,8 kilometer, fietste zij 180 kilometer en liep zij 42,2 kilometer hard.

Irene is niet alleen Nederlands Kampioen, ook heeft ze zich onlangs geplaatst voor het Wereldkampioenschap Ironman in Hawaï volgend jaar oktober. "Hawaï, ja", zucht ze. "Je komt nog eens ergens. Ook heb ik wedstrijden op mooie plekken als Australië en Maleisië. Dat maakt het helemaal meer dan waard." Want het is hard trainen. Per week is

Irene er zo'n twintig tot dertig uur mee onder de panen. En het valt niet altijd mee als de wekker om 5.15 uur gaat. "Wanneer ik vroeger een triatlon op tv zag, dacht ik: 'Zo'n sport is niet normaal'. Toch ben ik in 2001 begonnen met eerst een kwart triatlon, toen een halve en ja, vervolgens een hele. Sommigen zeggen dan: dit doe ik nooit meer. Maar mijn reactie was: 'wanneer kan ik weer?' Ik raakte er dus toch aan verslaafd. In 2003 liep ik mijn eerste hele triatlon in 11 uur en 06 minuten. Nu ben ik Nederlands kampioen, waarbij ik mijn persoonlijk record met tien minuten heb verbeterd. Op naar het WK!" ■

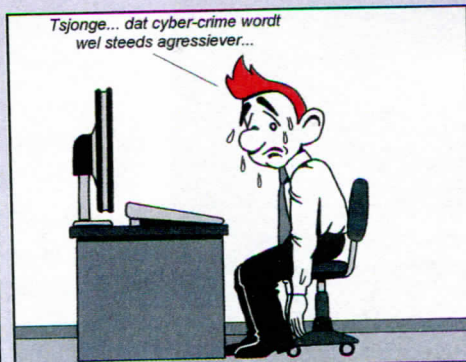

De veiligheids-officier kapitein Peter Hüge is bevorderd tot majoor. Dat ging met het nodige watergooien gepaard. ■

Co de Rood

Henk Slijkhuis

36 JAAR EERLIJKE EN TROUWE DIENST

Op 29 september ontving adjudant Jos uit hande van brigadegene-raal In het Veld, plaatsvervangend directeur MIVD, de medaille voor 36 jaar eerlijke en trouwe dienst. "Jos, werkzaam in Eibergen, is een gedreven medewerker. Niet alleen in zijn vakgebied -veiligheid- maar ook in de ondersteuning op allerlei andere gebieden, zoals facilitaire ondersteuning in de breedste zin van het

woord. Iedereen kan bij Jos aankloppen, hij staat altijd voor je klaar." Jos valt vooral op door zijn collegialiteit. Hij wordt dan ook de veroorzaker van goede collegiale sfeer genoemd. Jos wil zijn huidige functie met twee jaar verlengen, om zo de tijd tot aan zijn Functioneel Leeftijdsontslag vol te maken. "Daarmee zou de MIVD en NSO in het bijzonder zeer gebaat zijn!", aldus de generaal. ■

RELATIEDAG BUREAU INDUSTRIEVEILIGHEID

Tijdens twee goed bezochte relatiedagen van bureau Industrieveiligheid, zijn bedrijven die gerubriceerde opdrachten voor Defensie uitvoeren, zich bewust geworden van hun rol in het tegengaan van *Improvised Explosive Devices*.

"Julie kunnen dingen maken, waar wij geen weet van hebben. Als je een idee hebt, dan horen wij dat graag", zei de spreker over dit fenomeen dat nog altijd slachtoffers maakt. Maar ook riep hij bedrijven op zich bewust te zijn van 'verdachte transacties'. "Wanneer een bedrijf uit het Midden-Oosten bijvoorbeeld grote hoeveelheden kunstmest of hondenbrokken bestelt, moet er een alarmbelletje gaan rinkelen. Deze producten vormen namelijk een basisstof voor het vervaardigen en IED's."

De ABDO-bedrijven werden ook door GOVCERT voorgelicht over hoe gemakkelijk *hackers* onzichtbaar je computer overnemen en daarmee inzage hebben in belangrijke documenten. Met een demo waarop de computer van zowel de *hacker* als het slachtoffer was te zien, werd dit pijnlijk duidelijk (zie ook het artikel op pagina 8).

Tot slot liet illusionist Dan Lefay zien hoe gemakkelijk je dingen ziet die er in werkelijkheid niet zijn. Hoe gemakkelijk je onbewust wordt beïnvloed en zelfs gemanipuleerd. Hoe gemakkelijk je je laat leiden in je keuzes en hoe gemakkelijk je informatie ontfoetseld wordt. ■

BROCHURE UNIT CONTRAPROLIFERATIE

De Unit Contraproliferatie heeft een nieuwe brochure over contraproliferatie uitgebracht: Productie en verspreiding van massavernietigingswapens: risico's voor bedrijven en wetenschappelijke instellingen.

De nieuwe brochure is gemaakt als ondersteuning van de bewustwordingsactiviteiten die de Unit Contraproliferatie (Unit CP) ontplooit richting het Nederlandse bedrijfsleven en de universitaire en wetenschappelijke wereld. Om de risico's van proliferatie en de onderkenning van verwervingspogingen voor Nederlandse bedrijven en de wetenschappelijke wereld inzichtelijk te maken, is gekozen voor een beknopte, overzichtelijke folder, die vooral praktische handvatten biedt aan deze externe relaties. Naast praktische informatie gaat de brochure ook in op de modus operandi die de landen van zorg - Iran, Pakistan, Noord-Korea en

Syrië - hanteren om aan kennis en goederen te komen.

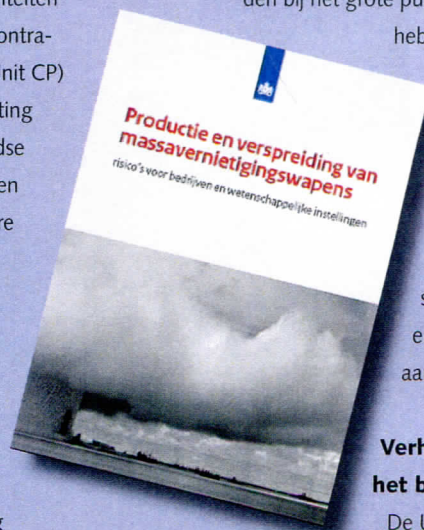
Bekend bij het grote publiek

Een update van de contraproliferatiefolder uit 2003 was nodig omdat inmiddels het probleem van proliferatie veel bekender is geworden bij het grote publiek. Ook

hebben landen van zorg sinds die tijd hun modus operandi aan de verscherpte wet- en regelgeving aangepast.

Verhoging van het bewustzijn

De Unit CP wil met deze folder het bewustzijn van de externe relaties op dit onderwerp verhogen, zodat bedrijven en de wetenschappelijke wereld geen (imago)schade oplopen. Ook hoopt de Unit CP dat dit de nodige meldingen genereert. Deze kunnen van belang zijn voor het onderzoek dat de Unit CP doet, maar ook het begin zijn van een betere samenwerking. ■

nieuwe Defensieattaché India

5 VRAAGEN

...de bevolking groeit met twaalf miljoen mensen per jaar...

Vijf vragen aan kapitein-ter-zee John Weyne. In september ontving hij de MIVD-speld voor vijf jaar trouwe dienst. Nu is hij als defensieattaché werkzaam in India.

1. Hoe kijkt u terug op uw baan bij de dienst?

Ik heb een unieke en fantastische tijd gehad bij de MIVD. Na twintig jaar varen, mijn eerste echte baan aan de wal en mijn eerste Haagse ervaring. Gelukkig was het wel een operationele walbaan, met continue aandacht voor de inzetgebieden.

Het was best wel druk, maar het heeft ook voldoening gebracht: wezenlijk iets bijdragen aan de missies van Defensie en de veiligheid van haar mensen.

2. Waar kijkt u met veel plezier op terug?

De drive van toch een flink aantal mensen om er samen iets van te maken. Ook als het even tegen zit, ook als de middelen beperkt zijn en ook als het toch weer helemaal anders moet.

3. Wat heeft u geleerd?

Een beetje gemeenplaats wellicht, maar 'te volharden'. Dat gold op zee, maar het is evenzeer van toepassing in Afghanistan en Den Haag. Er zijn maar weinig wezenlijke problemen die een snelle gemakkelijke oplossing kennen. En dat betekent onder meer dat je zelf altijd maar een deel (in tijd en plaats) van de oplossing kan leveren. Dat begint bij het leveren van een heldere visie waar we naar toe willen, maar omvat bijvoorbeeld ook dat we als organisatie beter onze ervaringen moeten vastleggen.

4. Wat kunt u hiervan gebruiken voor uw nieuwe functie?

Het moet me in ieder geval enig begrip geven voor de naar horen zeggen nogal ambtelijke, zo niet lastig toegankelijke, Indiase overheidsorganisaties. Verder probeer ik mijzelf voor te houden dat ik niet (zoals bij de MIVD en de DOPS) moet denken dat ik gelijk het eerste jaar concrete resultaten ga boeken. En tot slot geeft het me het -niet onbekende- besef dat ik die resultaten alleen ga boeken in nauwe samenwerking met mijn assistent en de rest van de ambassade aldaar.

5. Wat houdt deze functie precies in?

Wat de functie precies gaat inhouden mag ik de komende tijd als eerste gaan bepalen. De functie van defensieattaché is voor New Delhi, India volledig nieuw. India is een belangrijke speler in de regio. Zowel in haar verhouding met Pakistan en Afghanistan als die met China en de rest van Zuidoost Azië. En haar aandeel in de wereldmarkt is duidelijk groeiende (al was het maar omdat haar bevolking met twaalf miljoen mensen per jaar groeit). Ik mag onder andere gaan bezien of het tot nadere samenwerking tussen de Nederlandse en Indiase Defensie kan komen. ■

40 jaar contra-inlichtingen

Veel mensen zien hem tegen lunchtijd in zijn hardlooptenuue naar buiten gaan voor 'een blokje om'. En dat al veertig jaar. Harold vierde in augustus namelijk zijn veertigjarig jubileum bij de MIVD en zijn rechtsvoorgangers.

Mensen zoals jij zijn de hoeksteen van onze organisatie", gaf Huib van de Meeberg tijdens de receptie ter gelegenheid van dit heugelijke feit aan. "Jij hebt in de loop der jaren enorme kennis en expertise verzameld. Het is een risico als jij niet aanwezig bent. Bij wie moeten je collega's dan te rade gaan? Je oogst veel waardering binnen de dienst, maar ook bij onze zusterdienst en internationaal." Zelf is hij nuchter over zijn veertig jarig jubileum. "Voor de een is

veertig jaar bij dezelfde werkgever vreselijk, voor de ander niet. Voor mij geldt het laatste. Ik vind veel voldoening in mijn werk. Wat ik nu doe is uniek. Ik behandel in mijn eentje een heel onderwerp en ken dat van haver tot gort. En ja, ik ben de vraagbaak van de dienst. We krijgen wel eens verzoeken binnen van activisten die willen weten of er een dossier over hen is. Vaak kan ik dan zo wel aangeven of er iets is over iemand of niet."

Activisten

Harold moest in dienst toen hij twintig was. Hij kwam na twee maanden opleiding terecht bij de Afdeling Inlichtingen en Veiligheid van de landmachtstaf. De Contra-Inlichtingen zaken van de afdeling bevielen hem zo dat hij besloot om na zijn diensttijd als burger te blijven.

In dit vakgebied heeft hij diverse functies bekleed en heeft daarbij ook de verandering van drie krijgsmacht inlichtingendiensten in één militaire inlichtingen- en veiligheidsdienst, de MIVD, meegemaakt.

Harold merkt in zijn vakgebied een verandering in vergelijking tot de jaren zeventig en tachtig. "Als het gaat om actievoeren, dan heeft de jongere generatie een heel andere houding dan de activisten van vroeger. Zij voeren actie van achter de computer en zijn minder geneigd de straat op te gaan. Ze zijn voorzichtiger, want als ze iets vernielen hangt er een gevangenisstraf boven hun hoofd. Dat hebben ze er tegenwoordig lang niet altijd meer voor over", verklaart Harold.

Desondanks houden nieuwe fenomenen zijn werk levendig. "Ik kijk wat er in Nederland gebeurt, maar ook wereldwijd. Met welke vorm van acties krijgen andere landen te maken? En waaien die over naar Nederland?"

Marathon

Harold komt nog even terug op het hardlopen. Hij vindt dit een pure noodzaak om met een voorliefde voor lekker eten toch nog slank te blijven. Toen bleek dat het hardlopen fysiek wel bij hem paste besloot hij om ook eens deel te nemen aan wedstrijden. Hij heeft verschillende keren een halve marathon gelopen. De laatste jaren beperkt hij zich tot tien kilometer en die gaan hem nog redelijk goed af. Bij de laatste City-Pier-City-loop maakte hij deel uit van een van de MIVD-business-teams en liep hij met een tijd van 45 minuten.

Harold kan het iedereen aanraden om te gaan (hard)lopen. Hij geeft dan ook de tip om mee te doen aan de wintercrosses die voor Defensiemedewerkers worden georganiseerd.

Mooie mix

Hij zal nog wel even bij de MIVD blijven werken, denkt hij. "Je houdt naast je werk voldoende tijd over om te genieten van cultuur, eens een stedentrip te maken, of een museum of een concert te bezoeken. Zo is het leven nu een mooie mix tussen werk en vrije tijd." ■

Om te proberen

Google heeft een aantal diensten die alleen beschikbaar zijn als u een account bij Google heeft. Dat is gratis en beslist aan te raden. U heeft dan bijvoorbeeld de mogelijkheid de *Google News page* te personaliseren.

Door: Arno H.P. Reuser

Hoe doet u dat? Klik rechtsboven op *edit this page* en sleep de nieuwssecties die u belangrijk vindt naar boven, en de minder belangrijke naar beneden. Klik op *Add a standard section* om bijvoorbeeld een blok met het Nederlandse buitenlandnieuws toe te voegen, dat bij mij nu standaard rechtsboven het Google News scherm staat, met linksboven het internationale nieuws. Google Wave is een mix tussen *realtime* communicatie met gebruikmaking van natuurlijke taal. Het resultaatenscherm heeft ook enkele wijzigingen ondergaan. Klik na het uitvoeren van een zoekactie op *show options* in de blauwe statusbalk onder de *searchbox*, en beperk daarna uw zoekresultaten gemakkelijk op tijd (laatste 24 uur, laatste week, of een precieze datum) of druk een frequentietabel af van het aantal artikelen per jaar. De keuze *show more results from ...* is nu veel duidelijker weergegeven dan voorheen het geval was. Dit is een nogal belangrijke keuze omdat Google standaard slechts twee hits per *site* laat zien, ongeacht het aantal hits op die *site*.

Good old Yahoo (Yet Another Hierarchical Of-ficious Oracle) lijkt hard op weg naar serieuze

samenwerking (?) met Microsoft's Bing, maar de zoekmachine is er nog altijd. Gebruik <http://search.yahoo.com> in plaats van <http://www.yahoo.com> om een simpel zoekscherm te krijgen en niet een hinderlijk forum-achtig portaal-ding vol met hebbedingetjes die u niet wilt. Direct onder de zoekbox bevindt zich een onopvallend knopje dat, wanneer uitgekapt, semantische varianten laat zien van uw zoektermen. Handig als u op zoekt bent naar andere zoektermen. Yahoo biedt nu een *NotePad* aan op de resultatenpagina waarin u notities kunt opslaan over of van uw zoekacties. U kunt uw notities bewerken, opslaan, mailen en delen met wie dan ook. U heeft wel een (gratis) account op Yahoo nodig. De statusbalk met opties om uw zoekresultaten te beperken is verhuist naar de linkerzijde. Als u over een zoekresultaat *hovert* met uw muis verschijnt er rechts een lichtgrijs vlaggetje. U kunt daarmee resultaten, die u als irrelevant of als bedreigend ervaart, permanent verwijderen. Ask is een bijzondere zoekmachine. Onder meer omdat het van elk zoekresultaat een *preview* laat zien als u uw muis over de kleine *binoculars* beweegt die is afgedrukt op de regel met de URL. Aan de *statistics* link rechts bovenaan heeft u des te meer. U krijgt hier een tabel met het aantal bezoekers van de site van het laatste jaar, afgezet tegen de tijd. Er is een link

naar een meer gedetailleerd rapport. Handig als u wilt weten hoe populair - en wellicht (on) belangrijk - een site is of kan zijn. Bijzonder aardig is dat Ask vragen beantwoordt. Type een vraag *who is the inventor of book printing?* in de zoekbox en Ask geeft keurig het antwoord: *Johann Gutenberg of Germany a press that used movable type to print books*. Helaas onjuist, de echte uitvinder is natuurlijk een Nederlander, namelijk Laurens Janszoon Coster uit Haarlem.

Lang (?) geleden was Ask gewoon Ask Jeeves, met een plaatje van een van de beroemdste butlers ter wereld, die uit Kuifje. Onlangs is de butler in een modern jasje gestoken en weer in ere hersteld: ga naar <http://uk.ask.com> om de Britse variant van Ask Jeeves te bewonderen. De site doet extra veel moeite om vragen te beantwoorden in plaats van alleen maar hits weer te geven. Wilt u de ultieme vraag stellen? *That is the Answer to the Ultimate Question of Life, the Universe, and Everything*. *Deep Thought* deed er 7,5 miljoen jaar over, maar Ask Jeeves enkele seconden. Net Als Google trouwens.

Microsoft's Bing is in Nederland nog altijd in Beta en de zoekresultaten zijn niet erg indrukwekkend. Bing belooft veel extra's, maar daar is in praktijk nauwelijks iets van te merken. Klik daarom rechtsboven op de landkeuze en vergewis u ervan dat u Bing positioneert in de Verenigde Staten. De zoekresultaten worden door Bing afgestemd op uw geografische locatie. Zoekt u bijvoorbeeld naar de Canon Powershot (foto toestel) dan krijgt u in het laatste geval dus USA-resultaten terug. Kiest u voor locatie Nederland, dan krijgt u ook irrelevante links: namelijk Canon Duitsland, Canon USA, Wikipedia (wat anders), enz. Pas de zesde link heeft een NL domeinnaam. Probeer dezelfde zoekresultaten met als locatie Verenigde Staten (rechtsboven) en u krijgt plotseling veel meer opties. Het aantal beschikbare databases is nu verdubbeld, en de zoekresultaten op de zoekactie zijn nu voorzien van afbeeldingen, *related searches* en een automatisch gegenereerde categorisering waarin links zijn ondergebracht onder de kopjes *Onderdelen*, *Handleidingen*, *Accessoires*, enz. Bovendien geeft Bing uw zoekgeschiedenis weer.

Ik wens u veel probeer-genoegen. ■

